

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри д.е.н., проф.

Баранова В.Г. _____

« ____ » _____ 2017 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 «Фінанси і кредит»

за темою:

Проблеми та перспективи розвитку особистого страхування в Україні
(на прикладі ПрАТ СК «Арсенал Страхування»)

Виконавець

Студентка Фінансово-економічного
факультету

Декалюк Ілона Георгіївна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Світлична Ольга Степанівна

/підпис/

Одеса 2017

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Декалюк Ілони Георгіївни

«Проблеми та перспективи розвитку особистого страхування в Україні

(на прикладі СК «Арсенал»)»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2017 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядається сутність поняття «особисте страхування», його функції, класифікація та особливості окремих видів особистого страхування, проводиться аналіз розвитку безперервного страхування здоров'я, страхування здоров'я на випадок хвороби, страхування медичних витрат та страхування від нещасних випадків в Україні, та зокрема на прикладі СК «Арсенал», за 2012–2016 рр.

Запропоновані основні напрямки вдосконалення особистого страхування в Україні, зокрема: розвиток інноваційних видів страхування життя та підвищення їх якості, спираючись на міжнародний досвід; створення та удосконалення кадрової політики, з метою виконання завдань в страхуванні від нещасного випадку; підвищення страхової культури населення та медичних працівників за допомогою тренінгів.

Ключові слова: особисте страхування, медичне страхування,
страхування від нещасних випадків.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ	6
1.1. Сутність та функції особистого страхування.....	6
1.2. Класифікація особистого страхування	10
1.3. Особливості окремих видів особистого страхування.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	21
2.1. Аналіз основних показників особистого страхування страхових компаній України.....	21
2.2. Аналіз особистого страхування в ПрАТ СК «Арсенал Страхування»	32
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	56
3.1. Проблеми особистого страхування в Україні (на прикладі ПрАТ СК «Арсенал Страхування».....)	56
3.2. Перспективи розвитку особистого страхування в Україні (на прикладі ПрАТ СК «Арсенал Страхування».....)	61
ВИСНОВКИ	69
Список використаних джерел	74

Вступ

Актуальність теми. Страхування, як складова частина фінансової системи, сприяє стабілізації економіки України. Реформування економіки, її перехід до ринкової економіки, вплив сучасної світової фінансової кризи породжує безліч соціально-економічних, екологічних, політичних і інших проблем, при рішенні яких можливі не тільки негативні результати, але й позитивні.

Як відомо, значну частину національного багатства країни становить життя людини. Нерідко на діяльність та існування людства, впливають непередбачені обставини. А такі явища, як стихійні лиха, пожежі, аварії негативно впливають на відтворювальний процес. Щоб забезпечити відшкодування збитків, потрібні грошові резерви. Своїх засобів вистачає, як правило, лише на покриття незначних збитків. Що ж стосується більших збитків, то для їхнього відшкодування, практично жодне підприємство і жодна сім'я не має засобів. З'являється потреба в страхуванні. Світовий досвід довів, що найекономічнішою формою страхового захисту є страхування від нещасних випадків.

Особисте страхування на сьогоднішній день є великою галуззю страхового ринку, включаючи в себе цілий комплекс видів страхування (безперервне страхування здоров'я, страхування здоров'я на випадок хвороби, страхування медичних витрат, страхування від нещасних випадків). Не дивно, що при такому різноманітті підвидів особисте страхування займає значний сегмент страхового ринку.

Вищевикладене обумовило вибір теми дипломного дослідження, її актуальність у науковому й практичному плані.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ особистого страхування, аналіз тенденцій розвитку ринку особистого страхування України, зокрема на прикладі ПрАТ СК «Арсенал Страхування» та надання пропозицій щодо удосконалення цієї галузі страхування.

Відповідно до даної мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити сутність та функції особистого страхування;
- вивчити класифікацію особистого страхування;
- визначити особливості окремих видів особистого страхування;
- проаналізувати основні показники особистого страхування страхових компаній України;
- провести аналіз особистого страхування в ПрАТ СК «Арсенал Страхування»;
- виявити проблеми особистого страхування в Україні та на прикладі ПрАТ СК «Арсенал Страхування»;
- запропонувати перспективи розвитку ринку особистого страхування України.

Предметом дослідження виступають економічні відносини щодо захисту від ризиків особистого страхування.

Об'єктом дослідження виступає процес розвитку особистого страхування в Україні та в ПрАТ СК «Арсенал Страхування».

При проведенні дослідження використовувались методи економічного аналізу, економіко-математичного моделювання, статистичні методи прогнозування, статистичні прийоми: групування, ряди динаміки, індекси, табличні й графічні методи даних.

Інформаційною базою дослідження слугували: Закон України “Про страхування”, постанови КМУ, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: О.Г.Кузьменко, О.С.Славіна, С.С.Осадець, С.С. Яворская, Т.А. Говорушко, В.Д. Базилевич, О.Д. Заруба й ін., періодичні видання: “Страхова Справа”, “Страхове Ревю”, “Фінанси України”, “Бізнес”, “Фінансові послуги”, «Форіншурер», статистична звітність та фінансова звітність СК “Арсенал”, Інтернет ресурси.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури.

ВИСНОВКИ

Особисте страхування є достатньо вивченим поняттям економічної теорії. Особисте страхування на сьогоднішній день є великою галуззю страхового ринку, включаючи в себе цілий комплекс видів страхування (безперервне страхування здоров'я, страхування здоров'я на випадок хвороби, страхування медичних витрат, страхування від нещасних випадків). Не дивно, що при такому різноманітті підвидів особисте страхування займає значний сегмент страхового ринку. Вивчивши функції та класифікацію кожного виду особистого страхування, можна говорити, що вони мають свої завдання, форми, суб'єкти та об'єкти страхування.

На базі проведеного аналітичного дослідження ринку особистого страхування України за 2012-2016 рр. за результатами діяльності страхових компаній, можна зробити наступні висновки:

1. На страховому ринку України послуги особистого страхування декларують 310 страхових компаній України. Ударні темпи по збору страхових премій на цьому ринку демонструють «Кремень» «Інго Україна», «АХА Страхування», «Арсенал Страхування», «PZU Україна».

2. Загальна (валова) сума страхових премій за 5 років до 2016р. мала тенденцію до збільшення. Збільшення величини валових премій обумовлене в основному збільшенням обсягів надходжень від страхувальників - фізичних осіб коштів на страхування життя (2 756,1 тис.грн.), на добровільне особисте страхування (4 212,2 тис.грн.) від всіх отриманих премій.

3. Чисті страхові премії у 2016 році склали 30,4%. Різницю між валовими та чистими страховими преміями становлять премії, які отримують страховики один від одного на подальше перестраховання ризиків в межах України. Таким чином, валові премії більш характеризують активність страхової компанії, яка здійснює страхову і перестрахову діяльність, а чисті – безпосередньо активність споживачів страхових послуг.

4. Має місце тенденція до монополізації страхового ринку. Аналізуючи надходження страхових премій по страховим компаніям за 2016р. можна зробити висновок, що частка валових премій зі страхування життя належна першим 3 страховикам і складає 20,3%. Першим 50 страховикам належить 73,6% зібраних премій.

5. В Україні спостерігається наявний значний розрив між страхуванням життя та страхуванням від нещасних випадків з іншими видами. Страхування медичних витрат та страхування на випадок хвороби кожного року змінюють свої показники, через що показують нестабільну ситуацію за рівнем виплат.

Після аналізу страхового ринку та після визначення усіх завдань, які були виконані в процесі роботи, можна зробити такі висновки, що особисте страхування – це страхування майнових інтересів, що не суперечить законодавству України і пов'язане з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням. Воно має такі підвиди як: страхування життя та пенсій, страхування від нещасних випадків, та медичне страхування.

Проаналізувавши загальну ситуацію особистого страхування в Україні можна говорити, що ця галузь займає доволі вагоме місце на страховому ринку України. Як по страховим преміям так і по страховим виплатам питома вага особистого страхування в страховому портфелі України становить 22-29%, поступаючись лише автострахованню. Що ж до обов'язкових і добровільних форм страхування, то в нашій державі перевищує саме друга форма відповідно, як по страховим преміям й страховим виплатам, так і по самому рівні виплат (яке в обов'язковому страхуванні доволі низьке). Лише по такій характеристиці як кількість договорів обов'язкове страхування перевищує добровільне. Що ж стосується більш детальної характеристики страхування життя, нещасних випадків та медичного страхування, то медичне страхування займає найбільшу питому вагу в загальній сумі премій та виплат, страхування життя знаходиться на

другому місті та страхування від нещасних випадків займає третю позицію на страховому ринку України по особистому страхуванню.

Особисте страхування в Україні як і в усьому світі є одним із рушійних елементів прогресійних процесів які відбуваються в державі. Саме тому упорядкування системи особистого страхування в Україні потребує радикальних кроків до психологічного та менталітетного переосмислення населення ,та держави в актуальності та необхідності розвитку даного виду страхування. Адже при ефективному його функціонуванні у суспільстві з'явиться віра в гарантію захисту життя та здоров'я ,що у результаті принесе добробут і спокій в державі.

Проаналізувавши роботу ПрАТ СК «Арсенал Страхування» за 2013-2016 рр. можна зробити такі висновки :

1. На протязі досліджуваного періоду має місце збільшення страхових премій, страхових виплат та рівня виплат, ПрАТ СК «Арсенал Страхування» - змінювала свої позиції.
2. Значне збільшення страхових премій та виплат відбувається за рахунок збільшення по добровільному медичному страхуванню.
3. У структурі страхових премій доля премій з добровільного медичного страхування займає 70%.

Таким чином, не зважаючи на значні обсяги страхування, які постійно підвищуються , треба констатувати, що має місце ухил у бік добровільного медичного страхування і страхування від нещасних випадків основну частину своїх коштів.

Проведений аналіз страхової компанії «Арсенал Страхування» дав можливість визначити основні проблеми фінансового стану та розвитку, а саме:

- зменшення обсягу валових страхових премій та страхових резервів за останній рік;

– стабільне зростання адміністративних витрат та витрат на збут протягом останніх 5 років, ріст інших операційних витрат та витрат на збут протягом 2012-2016 рр.;

– незбалансований інвестиційний портфель: суттєве зростання обсягу фінансових інвестицій в 2012 р., 2014 р. та 2015 р. не відповідним суттєвим зростанням інвестиційних доходів і відповідно рівень інвестиційної дохідності зменшився;

– тенденція до спаду щодо співвідношення страхових резервів над власним капіталом з 3 до 1,5 рази;

– недостатньо сформований розмір гарантійного фонду, наявність непокритого збитку;

– наявність чистого збитку протягом 2012-2016 рр., та як результат збитковість власного капіталу, рівень збитковості продажів, співвідношення чистого збитку до суми виплат та видатків;

– від'ємне значення показника фінансового потенціалу розвитку, тобто страховик має потенційні загрози щодо наявності майбутніх джерел формування фінансового потенціалу розвитку, а у разі нестачі власних коштів потребує додаткової емісії чи залучення додаткового капіталу.

Перспективи розвитку страхової компанії «Арсенал Страхування» включають наступні пункти:

- стати однією з найбільш інноваційних страхових компаній України та такою, що динамічно розвивається;
- входити до ТОП 3 страхових компаній України;
- оптимізувати страховий портфель;
- збільшення частки ринку компанії до 4-5%;
- забезпечення сталого фінансового розвитку;
- реалізація функціональних стратегій розвитку
- створення і впровадження сучасних технологій надання страхових послуг та врегулювання збитків.

Наступним кроком для досягнення розвитку компанії є вибір конкурентної стратегії компанії. Для страхової компанії «Арсенал Страхування» слід обрати стратегію диференціації у наданні послуг. Так компанія пропонуючи унікальні страхові продукти високої якості і застосовуючи активні маркетингові заходи, зможе лідирувати на страховому ринку.

Проаналізував ПрАТ СК «Арсенал Страхування» по особистому страхуванню, можна зробити наступні висновки:

- 1) протягом 2014-2016 рр. спостерігається зростання долі ринку страхової компанії ;
- 2) рейтинг страхової компанії «Арсенал Страхування» на страховому ринку України займає 5 місце ;
- 3) також відбулось зростання валових страхових премій та зростання чистих страхових премій з 2010 по 2016 рр.;
- 4) чистий дохід компанії протягом 4 років стабільно зростає.

Незважаючи на раніше сказане, страхова компанія «Арсенал Страхування» не є лідером в особистому страхуванні, поки що вона займає в середньому 14 місце. На сьогоднішній день компанія має найбільшу кількість конкурентів. Страхова компанія спеціалізується в таких галузях, як страхування майна, КАСКО, ОСАГО. Страхова компанія «Арсенал Страхування» є доволі молодою, вона не має іноземного капіталу і через це на ринку страхових послуг їй важче конкурувати з такими лідуючими компаніями, як «Уніка», «Аха», які займають перші місця не тільки в Україні.

Страхова компанія «Арсенал Страхування» є один із лідерів національного страхового ринку, входить до ТОП 5 страхових компаній України, має розгалужену регіональну мережу продажів, яка налічує 26 регіональних дирекцій, та понад 250 відділень і точок продажів. Страхові продукти та послуги страхової компанії відповідають сучасним

європейським стандартам страхування, компанії визначається якістю обслуговування клієнтів та врегулювання страхових випадків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров А.А. Страхування.-М.: "Видавництво "ПРИОР", 2006. -192 с.

2. Александрова Г. М. Аналіз сучасного стану особистого страхування в Україні/ Г. М. Александрова, Д. В. Мулеса. – 2016. – №3. – С. 8–11.
3. Андрусь М.І. Проблеми розвитку особистого страхування населення в Україні[Текст] / М. І. Андрусь//Глобальні і національні проблеми економіки. – 2015. – №5. – С. 1-4.
4. Архипов А.В.Джерела правового регулювання в Україні[Текст] / А.В . Архипов //Наукові записки. – 2015. – №4. – С. 214-219.
5. Архипов А.П., Гомелля В.Б. Основи страхової справи. Підруч. посібник. - М.: "Маркет ДС", 2012. - 413 с.
6. Ачкасова С.А. Обґрунтування доцільності створеннями методики оцінки стресостійкості страхових компаній /С.А.Ачкасова// Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2010. – № 1(8)/2010. –Ч.2. –С. 91 – 97.
7. Базилевич В.Д. Страхова справа / В.Д.Базилевич, К.С.Базилевич.- К.: Знання, 2009.-351с
8. Барновський О.І. Розвиток страхового бізнесу в Україні // Фінанси України. - 2004. - № 8. - С.85.
9. Баронін Б.Н., Внукова Н.Н., Временко Л.В. Світ оцінки і страхування нерухомості. - Харків: Форт, 2007.
10. Безугла В. О. Страхування: навч. посібник [Текст] / В.О. Безугла, І.І.Постіл, Л. П. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 205 с. – ISBN 978-966-364-750-0.
11. Богомолець О.К. Медичне страхування [Текст] / О.К. Богомолець //Новини України. – 2016. – №1. – С. 1 – 3.
12. Види страхування та основні показники страхової діяльності.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html> <http://>
13. Гвозденко А.А. Основи страхування: Підручник. - М.: Фінанси і статистика, 2010. - 304 с.

14. Горун П.М. Проблеми та перспективи розвитку медичного страхування в Україні [Текст] / П.М.Горун //Науково-правовий дискурс. – 2015. – №5. – С. 18-24.
15. Дятлова М.В. Страхування. - М.: Грос Медіа, 2005. - 208 с.
16. Еременко А. // Бізнес №14, 16.04.16 – с.40-41
17. За послідовності// Бізнес – 2016- 6(837) – с. 12-13.
18. Закон України «Про страхування» від 04.10.2001 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
19. Звіт СК “Арсенал” за 2013р.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.arsenal-strahovanie.com/uploads/files/fin_2013_full.pdf
20. Звіт СК “Арсенал” за 2014р.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.arsenal-strahovanie.com/uploads/files/fin_2014_full.pdf
21. Звіт СК “Арсенал” за 2015р.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.arsenal-strahovanie.com/uploads/files/fin_2015_full.pdf
22. Звіт СК “Арсенал” за 2016р.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.arsenal-strahovanie.com/uploads/files/fin_2016_04.pdf
23. Ковальчук К. О. Ринок страхування життя в Україні: життя ледве жевріє /К.О. Ковальчук //Новини України. – 2015. – №1.
24. Консолідовані дані ліги страхових організацій України.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.uainsur.com/ua/insurance_market_analysis/risk
25. Клімова М.А. Страхування: Підручний посібник. - М.: Видавництво РІОР, 2009. - 137 с.
26. Крутик А.Б., Нікітіна Т.В. Страхування: Підручний посібник. - СПб.: Вид-во Михайлова В.А., 2012. - 256 с.
27. Кузик А.В.Ринок страхування життя в Україні:проблеми і перспективи розвитку [Текст] /А.В. Кузик,Л.В.Русул //Економіка. – 2014. – №5. – С. 5-13.
28. Курочка В.Л. Особисте страхування. Сучасний перспективи розвитку добровільного медичного страхування в Україні [Текст]

/В.Л.Курочка, З.Л.Лашкул//Сучасні медичні технології. – 2015. – №12. – С. 1–5.

29. Ларіонов В.Г., Селіванов С.Н., Кожурова Н.А. Страхування: Підручний посібник. / Під ред. С.Н. Селіванова 2-е вид., доп. - М.: Вид-во, 2008. - 160 с.

30. Лисогор Е.Н. Особисте страхування в Україні в період нової економічної політики [Текст] / Е. Н. Лисогор// Україна. – 2014. – №1. – С. 520–524.

31. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності страхових компаній: переваги та недоліки. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Methodical_approaches_to_the_analysis_of_financial_reliability_of_insurance_companies_advantages_and_disadvantages_14146.pdf

32. Науково-методичні засади добровільного медичного страхування в Україні : Монографія / [Л.В.Сергіївна]. –КБАВ, 2015. – 187 с.

33. Нікулина Н.Н., Березіна С.В. Страхування. Теорія і практика. - М.: "ЮНІТИ", 2011. - 511 с.

34. Основи страхового права України. Навчальний посібник з комп'ютерним довідником „Дінай: Страхування”. /Залєтов О.М., Слюсаренко О.О.// Під редакцією д.е.н. Б. М. Данилишина. – К.: Міжнародна агенція „VeeZone”, 2013. – 384 с

35. Пацурій Н.Б. Проблеми та перспективи запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування [Текст] / Н.Б.Пацурій //Науково-правовий дискурс. – 2015. – №5. – С. 12-17.

36. Приймак І.Ю. Система особистого страхування: Проблеми і перспективи розвитку /І. Ю. Приймак//Молодий вчений. – 2016. – №1. – С. 1-2.

37. Рейтинг страхових компаній по преміям у розрізі видів страхування. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/08/12/12-08/12/15>

38. Рейтинг страхових компаній по розміру страхових виплат. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/07/12/6>
39. Рейтинг страхових компаній України. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/08/12/7>
40. Річний звіт СК “Арсенал”.-[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ingo.ua/sites/default/files/godovoy_otchet_ukr.pdf
41. Річні звіти Нацфінпослуг.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html>
42. Роль страхових компаній на іпотечному ринку України// Страхова справа – 2009 – 2(26)- с. 62-63.
43. Скругляк А.О. Страхування від нещасних випадків [Текст] / А.О. Скругляк //Страхування. – 2015. – №5. – С. 21–27.
44. Страхове посередництво: теорія та практика. Навчальний посібник./ Бірюков В.М., Єфімов Ю.П., Залетов О.М., Мюллер П., Расшивалов Д.П// За редакцією О.М. Залетова – К.:Міжнародна агенція „Бізон”, 2007.–412 с.
45. Страховий менеджмент: підручник/[Осадець С.С., Мурашко О.В., Фурман В.М., Баранов А.Л., Баранова О.В., Залетов О.М., Нечипоренко В.І.]; за ред. д-ра економ. наук, проф. С. С. Осадця. - К.: КНЕУ, 2011. – 333.
46. Страховий ринок України// Страхова справа – 2014 - 2(30) – с.8-12.
47. Страхові виплати по страхуванню та перестраховуванню. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/08/12/6>
48. Страхування / під ред. С.О. Осадця - Київ: КНЕУ, 2014р.
49. Сукач О.М. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи /О. М. Сукач, Л.А. Сарана //Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2016. – №1. – С. 51-56.

50. Теорія і практика страхування. Підручний посібник - М.: Анкил, 2010. - 704 с.
51. Фрич, А. Напрями вдосконалення ринку особистого страхування в Україні :В.Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 1. – С. 276-283.
52. Шахов В. В. Страхування: Підручник для вузів. – М: Страховий поліс, ЮНИТИ, 2010р.- 311с.
53. Шелехов К.К., Бігдаш В.Д. Страхування - Київ: МАУП, 2008р.
54. Щербак К.С. Проблеми та перспективи здійснення пенсійної реформи в Україні [Текст] / К.С. Щербак //Національні проблеми. – 2014. – №3. – С. 12 – 18.
55. Шихов А.К. Страхування: Підручник для вузів. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. - 431 с.